



Malmö högskola
Lärande och samhälle
Barn Unga Samhälle

Examensarbete
15 högskolepoäng

Pedagogisk dokumentation

en studie om pedagogers syn på pedagogisk dokumentation i förskolan

Pedagogical documentation

*A study of teachers views of pedagogical documentation in
preschool*

Dorota Podsadniak
Iwona Rashid

Lärarexamen 210 hp
Barn och ungdomsvetenskap
2013-11-08

Examinator: Linda Palla
Handledare: Sara Berglund

Förord

VI vill börja med att tacka berörda förskollärare som har varit delaktiga i vår studie. Tack vare ert aktiva deltagande har vi kunnat fullfölja arbetet. Era erfarenheter och kunskaper har berikat våra samtal. Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Sara Berglund som har hjälpt oss och gett oss konstruktiv kritik som varit mycket värdefull i utformandet av vårt arbete.

Iwona och Dorota

Abstract

Podsadniak, Dorota & Rashid, Iwona (2013) Pedagogisk dokumentation i förskolan – en studie om pedagogers syn på pedagogisk dokumentation i förskolan

Malmö: Lärarutbildningen: Malmö högskola.

Syfte med vår studie är att undersöka hur pedagoger på två utvalda förskolor i Skåne ser på, talar om och arbetar med pedagogisk dokumentation.

Vi har utgått från frågeställningarna: *Hur arbetar pedagoger med pedagogisk dokumentation? Vilken funktion har pedagogisk dokumentation i verksamheterna, enligt pedagogerna.*

Vi har valt att använda oss av kvalitativa intervjuer bestående av sex pedagoger på två olika förskolor – tre pedagoger på vardera förskolan. Data har konstruerats genom inspelningar med pedagogerna. Svaren har sedan tolkats med hjälp av relevant litteratur inom området.

Vår studie har även undersökt hur pedagoger talar om barn, till exempel under planeringsmöten, då de försöker förstå barnen i förhållande till den dokumentation som de gjort. Vi fann att pedagogerna upprepade gånger uppgav att de såg pedagogisk dokumentation som ett verktyg som stödjer barns möjligheter att visa sina kompetenser, samt som ett verktyg som kan hjälpa barn att använda sig av, samt utveckla, de kompetenser de redan har.

Pedagogerna betonar även det ansvar de har för att skapa gynnsamma förutsättningar för barns utveckling och lärande. De uttrycker även att användningen av pedagogisk dokumentation i förskolan erbjuder många fördelar för förskolebarn och att dessa fördelar överväger nackdelarna.

Nyckelorden: barnperspektiv, barns perspektiv, barnsyn, dokumentation, pedagogisk dokumentation, Reggio Emilia.

Innehållsförteckning

<i>Pedagogical documentation</i>	1
<i>A study of teachers views of pedagogical documentation in preschool</i>	1
1. Inledning.....	7
2. Syfte och frågeställningar.....	9
3. Teori och tidigare forskning.....	10
3.1 Reggio Emilia – en bakgrund till pedagogisk dokumentation	10
3.2 Dokumentation.....	10
3.3 Pedagogisk dokumentation.....	11
3.4 Aktuell forskning om pedagogisk dokumentation	11
3.5 Verktyg i verksamheten.....	13
3.6 Att göra barnens röster hörda.....	14
3.7 Den pedagogiska dokumentationens problematik	14
3.8 Ett konstruktionistiskt perspektiv.....	15
4. Metod	16
4.1 Metodval	16
4.2 Urval	17
4.2.1 Solens förskola.....	17
4.2.2 Månens förskola	18
4.3 Genomförande	18
4.4 Intervjuer	19
4.5 Forskningsetiska överväganden	20
5. Resultat och analys.....	22
5:1 En förändrad arbetssituation kring dokumentationen	22
5.2 Ett redskap för att synliggöra barnen och verksamheten.....	24
5.3 Dokumentation som kommunikation	26
5.3.1 Pedagoger emellan.....	26
5.3.2 Pedagoger och barn emellan.....	27
5.3.3 Pedagoger, barn och föräldrar emellan	29
5.3.4 Barn emellan	31
5.3.5 Nya redskap för att dokumentera.....	32
5.3.6 Dokumentationens problematik - tid och genomförande	33
6. Sammanfattning	36
7. Diskussion	38

7.1 Resultatdiskussion	38
7.2 Metoddiskussion	41
8. Fortsatt forskning	42
9. Referenser	43
www.skolverket.se	44

1. Inledning

Den svenska läroplanen för förskolan Lpfö-98 har reviderats 2010. I den reviderade upplagan är skrivet att förskolläraren skall ha ett särskilt ansvar för att verksamheten planeras, genomförs och utvärderas i förhållande till de mål som ska eftersträvas. Förskolläraren ska dokumentera barns ”utveckling och lärande”(s.15).

”Förskolläraren ska ansvara för att varje barns utveckling och lärande kontinuerligt och systematiskt dokumenteras, följs upp och analyseras för att det ska vara möjligt att utvärdera hur förskolan tillgodoser barnens möjligheter att utveckla och lära i enlighet med läroplanens mål och intentioner”(s. 14).

Begreppet pedagogisk dokumentation lyfts fram tillsammans med portfolio i Skollagen (2010:800) som ett *verktyg* för lärare att använda för att utvärdera verksamheten i förskolan, samt ett *verktyg* för att ”följa barnens utveckling och göra barnens läroprocesser synliga, för barnet, föräldrar och personalen” (s. 413).

Dokumentationen ska även ge möjlighet att förmedla barns dagliga aktiviteter till både föräldrar och politiker. Pedagogisk dokumentation syftar till att göra de politiska målen tydligare för de professionella som arbetar med barn (SOU 1997:157 ff; jfr Lenz Tagucchi 2000; Lindgren 2002). Dokumentation ska även erbjuda barn ”möjlighet att minnas, återbesöka, känna igen och reflektera kring sina egna läroprocesser. De blir på så sätt synliga och sedda som subjekt” (SOU 1997:157, s.99).

Möjligheten till att dokumentera förskoleverksamheten har också ökat. Bland annat på grund av att tillgängligheten till digitala medier som mobiltelefon, iPad och dator har blivit större på förskolorna. Lindgren och Sparrman (2003) hävdar att i förskolan har dokumentation blivit en arbetsmetod som ger barnen och pedagoger möjligheten att reflektera över vardagen. Vidare påpekar Lindgren och Sparrman (2003) att i måldokument som styr förskoleverksamheten uttalas en vilja att sprida dokumentation som arbetsmetod. I Skollagen (2010:800) lyfts dokumentation fram som ett verktyg för pedagoger att använda i syfte att utvärdera verksamheten i förskolan. Samtidigt kan vi läsa i *Läroplanen för förskolan*, att ”förskollärare ska ansvara för att resultat av dokumentation, uppföljningar och utvärderingar i det systematiska kvalitetsarbetet används för att utveckla förskolans kvalitet och därmed barns möjligheter till utveckling och lärande” (Lpfö 98, reviderad 2010 s.15). Pedagogisk

dokumentation innebär inte enbart att fotografera barnen utan att analysera vad de gör och varför, för att få djupare kunskap om barns lärande. Pedagogisk dokumentation, enligt Lenz Taguchi (1997), kan brukas som ett arbetsverktyg som bidrar till förändring och förbättring av förskoleverksamheten. Den kan vara ett redskap för pedagoger för att upptäcka och få kunskaper om barnens läroprocesser och utveckling. Därför är det viktigt att pedagogisk dokumentation skall bidra till ”att förskolan ska lägga grunden till ett livslångt lärande”(Lpfö98 rev, 2010 s.5) i så stor utsträckning som möjligt. Pedagogisk dokumentation är ett ämne som är outtömligt, ett fenomen som ständigt behövs resoneras kring eftersom de som är mest berörda är våra barn.

Med denna studie vill vi bidra till större förståelse för den pedagogiska dokumentation i förskolan, samt vilket syfte pedagogisk dokumentation har i förskolans verksamhet. Detta ska förhoppningsvis uppmuntra oss i vår yrkesroll att använda oss av pedagogisk dokumentation för att utvecklas vidare.

2. Syfte och frågeställningar

Syfte med vår studie är att undersöka hur pedagoger på två utvalda förskolor i Skåne ser på, talar om och arbetar med pedagogisk dokumentation.

Vi kommer att utgå från följande frågeställningar:

1. Hur arbetar pedagoger med pedagogisk dokumentation?
2. Vilken funktion har pedagogisk dokumentation i verksamheterna, enligt pedagogerna.

3. Teori och tidigare forskning

I vår litteraturgenomgång har vi fastställt att det finns en hel del forskning om pedagogisk dokumentation. Det finns dessutom ganska mycket litteratur som metodböcker, handledningsböcker och praktikberättelser som redogör för hur pedagoger kan arbeta med pedagogisk dokumentation i förskolan. I avsnitten nedan presenterar vi tidigare forskning samt olika teorier som vi anser vara av relevans för vår studie.

3.1 Reggio Emilia – en bakgrund till pedagogisk dokumentation

Tanken om pedagogisk dokumentation kommer ursprungligen från Reggio Emilia – filosofin. Den pedagogiska filosofin har förespråkats uppfattningen om att ”den kunskap som vuxna kan få om och av barn är lika viktig som den kunskap som vuxna kan ge barnen” (Lenz Taguchi 2011:7). Reggio Emilia filosofin grundar sig på flera filosofer och teoretiker, en av dem är Lev Vygotskij.

Vygotskij betonar miljöns betydelse för lärandet och hävdar att utveckling och förändring sker med relation till andra. I Reggio Emilia-filosofin är dokumentation en metod för att kunna lyssna, läsa och känna av hur barn kommunicerar, samt vad barn kommunicerar om, för att senare kunna analysera, diskutera och reflektera över barns konversationer samt kommunikationssätt (Lenz Taguchi 2011).

3.2 Dokumentation.

(Svenning 2010) menar att dokumentation i förskolan inte är något nytt, då pedagoger har dokumenterat barn i förskolan under många år. Enligt författaren utför pedagoger dokumentation i förskolan för att synliggöra det som händer i verksamheten, samt observerar de människor som är en del av verksamheten. Svenning (2010) problematiserar dokumentationen som sker i förskolan och ifrågasätter ifall förskolan dokumenterar utifrån ett barnperspektiv eller utifrån barnens perspektiv. Barnperspektiv utgår från en vuxens syn på barn medan barns perspektiv utgår från vad barnet själv upplever. Vidare hävdar Svenning att

en dokumentation aldrig är sann; hon menar att det är en tolkning av en situation och att dokumentationen enbart visar vad som händer vid en viss tidpunkt.

3.3 Pedagogisk dokumentation

Lenz Taguchi (2000) beskriver pedagogisk dokumentation som ett arbetssätt där pedagoger hittar sin utgångspunkt i barns uttryck, lek, frågor, funderingar och hypoteser för att sedan undersöka och välja åtgärder som bäst lämpar sig för att driva verksamheten vidare.

Buldu (2010) studie visade att lärande, bland både barn och pedagoger, utvecklades gradvis när pedagogerna arbetade med pedagogisk dokumentation. Den pedagogiska dokumentationen kan underlätta pedagogernas utmaning att bemöta varje barns behov. Buldu menar även att dokumentationen fungerar som ett verktyg för pedagogerna att reflektera över sin egen undervisning, det vill säga, dokumentationen blir ett verktyg för självreflektion. Genom dokumentationen blir pedagogerna medvetna om sin egen undervisning, men de blir även medvetna om eventuella ändringar som behöver ske för att utmana barnen på en högre nivå. Dokumentationen blir pedagogisk först när pedagoger och barn gemensamt reflekterar över dokumentationen, samt när pedagogerna använder sig av dokumentation för att utveckla tankar (Taguchi 2009). är ”diskussionerna och dialogerna som gör dokumentationen till pedagogisk dokumentation ” (Skolverket 2012, s.15).

3.4 Aktuell forskning om pedagogisk dokumentation

I en av Buldu studier (2010) undersökte han interaktionen mellan pedagogisk dokumentation och förskolebarn, familjer och pedagoger. Studien omfattade bland annat observationer och intervjuer med sex pedagoger och ett stort antal förskolebarn, samt frågeformulär till deras föräldrar. Dokumentationen kan även bidra till pedagogers medvetenhet och uppmärksamhet av inlärningsprocesser, samt hjälpa föräldrar få en bättre uppfattning av läroprocesser i deras barns undervisning. Studien visar även att pedagogisk dokumentation kan fungera som ett vägledande verktyg för pedagoger. Processen ger kunskap i vad och hur barn lär, hur barn förstår sin omvärld, samt hur pedagoger kan utveckla sina arbetssätt. Ytterligare synliggör

pedagogisk dokumentation för barnen deras tidigare aktiviteter, som blir en förutsättning för fortsatt lärande.

Pedagogisk dokumentation är en process som ständigt förändras och utvecklas, menar McKenna (2005) som har bedrivit forskning på en svensk förskola i Göteborg. Enligt McKenna är processen viktigare än det slutliga resultatet då det är under processens gång som pedagoger får kunskap om barns tankeprocesser som hjälper pedagoger att förstå barns perspektiv. Dessutom får pedagogerna, under processens gång, information om vilka förändringar som behövs göras i verksamheten för att barns lärande ska kunna utvecklas och utmanas. Vidare hävdar McKenna att Reggio Emilias dokumentation ger barnen möjligheter att upptäcka tidigare erfarenheter och tillsammans skapa nya erfarenheter av de undersökta lärandeobjekten med hjälp av konkreta bilder och ord från tidigare aktiviteter.

I Bjervås (2011) studie av pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan, undersökte hon hur pedagoger samtalade om pedagogisk dokumentation och hur de använde pedagogisk dokumentation i relation till barnen. Bjervås har följt förskollärare när de för samtal om barn och har gjort bedömningar av barn i relation till de pedagogiska dokumentationer som de själva har gjort. Majoriteten av barnen som pedagogerna samtalar om i de studerade samtalen är mellan åldrarna ett till tre. Bjervås kunde se att även pedagogisk dokumentation innehåller just individuella bedömningar. Vidare menar Bjervås att dokumentation tillåter pedagoger att få en syn på sig själva som pedagoger, hur de själva agerar i verksamheten. Pedagogisk dokumentation ger ett underlag för reflektion vilket kan utveckla pedagogernas professionalitet.

Palla (2011) menar att dokumentära synliggörandet kan fungera som en grund för utveckling av pedagogiska processer och lärande.

3.5 Verktyg i verksamheten

Bjervås (2011) belyser i sin avhandling den pedagogiska dokumentationen som ett viktigt arbetsverktyg för förskollärare för att synliggöra barnens lärande och kunna förstå barnens utveckling samt hur verksamheten gör möjlig barnens utveckling. Vidare menar hon att en gemensam reflektion är viktig eftersom det som uppfattas i en dokumentation alltid påverkas av personliga tankar, uppfattningar och hypoteser. Lindgren och Sparrman (2003) menar att dokumentation betyder att vardagen för barn och pedagoger dokumenteras vilket ger möjligheter för reflektion över hur barn och pedagoger agerar i olika situationer. Dalberg m.fl. (2001) har kommit fram till samma slutsats och menar att pedagogisk dokumentation är ett nödvändigt verktyg för att förbättra och utveckla pedagogens eget arbete. Genom att reflektera över dokumentationen får pedagoger möjlighet att utveckla nya tankar kring barns lärande och kunskapande. Författarna talar om pedagogisk dokumentation ur två aspekter: innehåll och process. De definierar innehållet som ett ”material som redogör för vad barnen säger och gör; det redogör för barnens arbete och för hur pedagogen förhåller sig till barnen och deras arbete” (2001 s.). Processen består av reflektioner och samtal kring det pedagogiska arbetet i verksamheten inom personalen, med barn, föräldrar och med politiker. Dokumentation blir på detta vis ett viktigt redskap för att skapa en demokratisk och reflekterad verksamhet. Vidare menar författarna att pedagogisk dokumentation inte gör anspråk på att vara en sann berättelse om det som har hänt, utan snarare ska uppfattas som en social konstruktion som aldrig är objektiv och därmed aldrig en neutral reflektion, (a.a).

Lenz Taguchi (1997) menar att man genom kollektiva samtal och reflektioner skapar distans till verksamheten för att sedan kunna studera den. Målet med den gemensamma reflektionen är inte att komma fram till *en* gemensam sanning utan hellre problematisera för att möjliggöra en eventuell förändring (Lenz Taguch & Åberg, 2005).

Dahlberg m.fl. (2001) menar då att flera olika perspektiv måste observeras för att kunna påverka en förutbestämd sanning eller ett förgivettagande. Genom en gemensam reflektion kan flera, samt nya, former och sätt att tänka och förstå synliggöras, vilket kan leda till att agerande kan omprövas.

3.6 Att göra barnens röster hörda

Bjervås (2011) menar att användandet av pedagogisk dokumentation som ett arbetsverktyg möjliggör för barnen att i berättelsens form möta vad de tidigare gjort. Dokumentationen kan visa barnen att det de gör är värdefullt och har en mening. Dokumentation av barns arbete fungerar som ett kraftfullt budskap till barnen att deras ansträngningar och idéer blir tagna på allvar. Buldu (2010) hävdar att pedagogisk dokumentation utgår från barns läroprocesser och anser att pedagogisk dokumentation tydligt visar de skilda behov som både barn och lärare med olika bakgrund har. McKenna (2005) menar att man gör barnens röster hörda genom att se barnen som medverkande i beslutsfattande. Dokumentation är viktig för barnen, eftersom den visar dem att det de gör i förskolan är både viktigt och meningsfullt (Rinaldi 2006).

3.7 Den pedagogiska dokumentationens problematik

En svårighet med att använda pedagogisk dokumentation som ett verktyg är att förstå på vilket sätt pedagogerna ska föra tillbaka dokumentationen till barnen (Bjervås 2011). De pedagogerna som intervjuades i Bjervås studie berättade att mycket dokumentation görs i onödan; att dokumentationen samlas på hög och att den sedan inte används. Bjervås betonar vikten av att pedagoger först analyserar den dokumentation de redan har, innan de går vidare för att göra nya dokumentationer (2011).

Enligt Sparrman och Lindgren (2010) är pedagogisk dokumentation ett verktyg som sätter barn i positioner där de kan utvärdera varandra, samt utvärdera sig själva inför andra. Detta kan ske genom att det som dokumenteras sätts upp på väggarna i förskolan så att alla kan ta del av dokumentationen. Sparrman och Lindgren ifrågasätter detta synliggörandet av barn i förskolan. De menar att dokumentationen kan medföra konsekvenser för barnen eftersom barnen måste vänja sig vid att befinna sig i en verksamhet där de övervakas, kontrolleras och utvärderas dagligen. Vidare menar författarna att barn blir påmind om hur de ska uppföra sig för att vara ”goda barn” i allas blickar, både förskolelärarens och föräldrarna, när barnet ser sig själv i dokumentationen. I ett dokumentationsprojekt är barn både betraktade och betraktare i förhållande till andra barn, men de är alltid betraktade i förhållande till de vuxna. På det sättet blir barnen tilldelade en sekundär position där pedagoger samt andra barn har definitionsakt. Författarna diskuterar även frågan om alla barn vill vara med på foto eller

film och att barn som dokumenteras bör ges samma etiska skydd som forskare erbjuder barn som de observerar.

I en studie av Buldu (2010) framgår det att det finns svårigheter med pedagogisk dokumentation. Han beskriver att pedagogerna har svårt att hinna analysera dokumentationen.

Palla (2011) hävdar att dokumenterandet kan medföra att barnet bedöms i förhållande till uppsatta normer, snarare än att den pedagogiska verksamheten granskas.

3.8 Ett konstruktionistiskt perspektiv

Lenz Taguchi (2011) förespråkar ett konstruktionistiskt sätt att se på kunskap och lärande.

”I ett konstruktionistiskt perspektiv ses barnsyn och förhållningssätt som något som är föränderligt. Man brukar säga att barnsyn har förändrats med tiden (s.17)”. Kunskap ses utifrån detta som någonting som konstrueras och skapas tillsammans (Taguchi 2003). Enligt författaren kan förskolan ses som en mänsklig, social, historisk och samhällelig konstruktion. Konstruktioner uppstår i samspel med människor. ”Det är i kommunikation med omvärlden, via språket, kroppsspråket, och alla våra uttryck (bild, konst, musik, rörelse, osv.) som vi tillsammans skapar en gemensam mening och innebörd” (Taguchi, 1997, s.18). Vidare hävdar författaren att verksamheten är konstruerad av pedagoger vilket betyder att man har möjlighet att omskapa och rekonstruera den. Genom att använda pedagogisk dokumentation som ett förhållningssätt, ett kommunikationsmedel och ett sätt att utvecklas, kan pedagoger bli medvetna om vad de gör i verksamheten.

Den konstruktionistiska pedagogen är en delaktig pedagog som enligt Lenz Taguchi (2000) ska ”lära barn lära” och tillsammans med barnen ha en utforskande roll. Frågan, ”hur tänker du då?” anser Arfwedson ska vara en vanlig fråga i en konstruktionistisk lärandemiljö (2009, s. 34). Den pedagogiska dokumentationen kan användas till att få barn medvetna om sin egen läroprocess. Genom att barn kan få syn på sin egen läroprocess kan de lokalisera var de själva befinner sig i sitt lärande och som Lenz Taguchi (2000) uttrycker sig ”lära sig själva att lära” (s. 109). Pedagogen måste sätta sig in i barns tankegångar och föra en ständig kommunikation med dem.

4. Metod

I detta kapitel redogör vi för metoden vår studie har sin utgångspunkt i. Vi kommer att beskriva hur materialet har samlats in. Urvalsgrupp kommer att presenteras och även genomförandet samt forskningsetiska principer studien förhåller sig till.

4.1 Metodval

Det finns olika metoder som kan tillämpas för att uppnå ett syfte och enligt Stukat(2011) ska forskningsproblemet avgöra metoden man väljer. Det är viktigt att valet bestäms av metodens lämplighet i förhållandet till den studien som utförs och inte på grund av att metoden bedöms som lätt, påpekar han vidare.

Vi bestämde oss för att använda en kvalitativ metod som verktyg i vårt arbete. Vi har använt halvstrukturerade intervjuer som undersökningsmetod eftersom den metoden har skapat möjligheten till att svaren kunde följas upp med eventuella följdfrågor. Halvstrukturerade intervjuer uppfattade vi som ett lämpligt redskap för att kunna få reda på hur pedagogerna ser och talar om arbetet med den pedagogiska dokumentationen. Larsen (2009) hävdar att kvalitativa data kan vara bland annat intervjudata. Enligt Patel och Davidsson (2011) är meningen med en kvalitativ intervju att hitta och urskilja egenskaper och kännetecken hos något fenomen. Vidare hävdar Patel och Davidsson att genom att använda sig av kvalitativa intervjuer kan man sätta sig in i, samt förstå ”den intervjuades livsvärld” (2003:78). En möjlighet med en halvstrukturerad intervju är att intervjuaren kan följa upp åsikter, ställa följdfrågor och få fram oväntade svar.

Stukat påpekar att ”två personer kan upptäcka mer än vad en person gör”(2011:46) därför beslöt vi oss att närvara bägge vid varje intervju. Larsen (2009) poängterar att personen som intervjuas ska inte känna sig värderad eller bedömd. Intervjuaren ska vara medveten om sitt kroppspråk och uppmärksam på hur frågor och kommentarer kan uppfattas och tolkas av informanten. ”Det är viktigt att man noga tänker över *vad* man ska fråga om och *hur* frågorna ska formuleras” (Larsen2009:86).

Vi valde att spela in våra intervjuer med hjälp av en diktafon. Eliasson (2006) påpekar att intervjuer bör dokumenteras och det kan man göra genom att spela in det som sägs eller genom att föra anteckningar. Därefter skall intervjun transkriberas och det medför att alla detaljer skall inkluderas så som pauser, tvekanden eller skratt. Transkriberingen kan vara tidskrävande. Enligt Patel och Davidsson (2011) är en tidsplan nödvändigt för att orientera sig hur man ligger till tidsmässigt och för att avsätta adekvat tid som behövs för bearbetning av empirin. Vi kommer att utföra en bearbetning av empirin som vi har samlat in. Vi skall vänta tills alla våra intervjuer är genomförda och transkriberade innan svaren kan analyseras. Ett problem med detta tillvägagångssätt enligt Patel och Davidsson (2011) kan vara att intervjuarens förhållande till materialet kan ändras på grund av tidaspekten. För att förhindra detta och kunna återgå till reflektioner och tankar som uppstått under eller strax efter undersökningen rekommenderar Patel och Davidsson(2011) att föra dagbok över arbetets gång. Författarna poängterar vidare att i slutprodukten, analysen och resultatet skall balansen mellan citaten och kommentarer bevaras för trovärdighetens skull. Strukturen, rubriker och tematisering av intervjuers tolkning är lika viktig.

4.2 Urval

Studien undersöker hur pedagoger resonerar kring pedagogisk dokumentation i sina verksamheter. Därför valde vi att intervjua sex verksamma pedagoger på två förskolor som använder sig av pedagogisk dokumentation i sitt arbete med barnen. Alla pedagoger arbetar i samma stad men i olika stadsdelar och på två olika förskolor. Pedagogerna är mellan 26 och 58 år gamla och deras yrkeserfarenheter varierar mellan två till 35 år. Undersökningen som vi utförde riktar sig mot två förskolor och för att vara mer specifik riktade den sig till två arbetslag med tre pedagoger i varje. Därför är resultatet som vi når fram till inte generellt utan den är utmärkande för de pedagoger som arbetar på dessa två förskolor.

4.2.1 Solens förskola

Solens förskola är en kommunal förskola. Den är placerat i ett villaområde. Förskolan består av fyra avdelningar med varierande antal barn. På avdelningen Stjärnan går sexton barn i åldrarna ett till fyra år. Där arbetar också tre pedagoger. Avdelningen är åldersintegrerad och

kallas för småbarnsavdelning. Förskolan arbetar Reggio Emilia inspirerat. Alla pedagoger har deltagit i olika slag kurser eller studiecirkel i pedagogisk dokumentation. Sanna, Siv och Sandra arbetar på Solens förskola.

4.2.2 Månens förskola

Månens förskola är också en kommunal förskola som också arbetar Reggio Emilia- inspirerat. Den är placerad i en förort. Förskolan har två avdelningar. På avdelningen Molnen går 20 barn i åldrarna ett till sex år. Där arbetar tre pedagoger. Alla pedagoger arbetar heltid. Förskolan har IT- profilering och arbetar med genus. På denna förskola har bara en pedagog deltagit i en kurs om pedagogisk dokumentation. Däremot delgav hon sina kunskaper till andra pedagoger under en internutbildningsdag om pedagogisk dokumentation. Mona, Monika och Mia arbetar på Månens förskola.

4.3 Genomförande

Båda förskolorna bedriver sina verksamheter i samma stad, men i olika statsdelar. Förskolornas och avdelningarnas namn är fingerade för att bevara konfidentialiteten. Vi bestämde oss för att intervjua pedagogerna på deras respektive arbetsplats eftersom alla informanter önskade sig det med motiveringen att det skulle spara dem tid. Innan vi begav oss till förskolorna hade vi tagit kontakt med de utvalda pedagogerna per telefon och ställde förfrågan om de ville delta i vår studie. Under ytterligare ett telefonsamtal med en av berörda pedagoger som arbetar på Månens förskola bestämde vi datumet för det första gemensamma besöket. Syftet med besöket var att bestämma det exakta datumet och tidpunkten för intervjuerna. Vi delgav även respondenterna intervjufrågorna skriftligt, för att de skulle kunna ha möjligheten att fundera kring våra frågeställningar. På plats fick vi veta att vi skulle få förfoga över deras gemensamma tvåtimmars planeringstid för att utföra våra intervjuer.

Vid samma tillfälle fick pedagogerna chansen att träffa oss båda, eftersom det bara var en av oss som hade tidigare anknytning till den förskolan och avdelningen. Vid nästa besök, på denna förskola, kunde vi endast genomföra två intervjuer eftersom den ena pedagogen blev sjuk denna dag. Vi har intervjuat den frånvarande pedagogen vid ett senare tillfälle.

På Solens förskola tillämpade vi samma tillvägagångssätt. Vi tog telefonkontakt med en pedagog och bestämde datum och tidpunkt för det första gemensamma besöket. Vi åkte dit och på plats kunde vi konstatera att vi skulle få göra två besök till för att intervjua alla berörda pedagoger. Dessa informanter hade också fått frågeställningarna skriftligt och valde att bli intervjuade på sina enskilda planeringar. Vi genomförde tre intervjuer på denna förskola.

4.4 Intervjuer

Vi valde att göra kvalitativa halvstrukturerade intervjuer med sammanlagt sex förskolpedagoger på två olika förskolor, fyra pedagoger på respektive förskola. Intervjuerna, som varade mellan 30 och 45 minuter skedde individuellt för att pedagogerna inte skulle kunna bli påverkade av varandra.

Våra intervjuer inledde vi med att informera alla berörda om syftet med vårt arbete och på vilket sätt vi skulle använda de svar som intervjuerna gav oss. Vi presenterade oss och talade om att vi är barnskötare som utbildar oss till förskollärare på distans samt att vi studerar på Malmö Högskola. Övriga i personalgruppen på förskolorna informerades om de olika tidpunkterna för intervjuer för att undvika avbrytning eller störning. Vi ville bägge närvara vid alla intervjuer för att kunna få möjlighet till korta reflektioner tillsammans efter intervjuerna. Våra informanter blev tillfrågade om deras samtycke. För att skapa trygghetskänsla hos intervjupersonerna ansåg vi att val av plats där intervjuerna skulle hållas var betydelsefull. Därför valde vi ett rum på varje förskola som vi visste att pedagogerna använder till att ha sina planeringar, pedagogiska diskussioner och gemensamma reflektioner. Vi undvek att ställa ledande frågor i våra intervjuer och även följdfrågor skulle vara öppna frågor i den utsträckning som det var möjligt, för att inte styra respondenters svar på något antydande riktning. Pedagogerna fick information om inspelningen före intervjun och gav sitt godkännande till att deras svar spelades in. Vi fick även samtycke till att citera våra informanter. Vi valde att använda oss av inspelning då vi anser att det underlättar intervjuprocessen. Inspelningen var ett bra hjälpmedel under våra intervjuer av den orsaken att det tillät oss att fokusera på samtalet istället för att fokusera på att anteckna vad som sades. Under intervjuns gång kunde vi öppna upp för ytterligare diskussion, analys och följdfrågor.

När alla intervjuerna blev genomförda transkriberade vi dem tillsammans. Vi läste igenom de för att få syn på vilka begrepp pedagogerna har använt sig utav när de talade om arbetet med pedagogisk dokumentation. Vi tematiserade deras yttranden för att urskilja olika mönster,

skillnader eller likheter i det dem sade. Vi kunde se att alla pedagoger har pratat om på vilket sätt de dokumenterade på förr och vilket sätt de dokumenterar på nu och hur syftet har förändrats. Vi har noterat att pedagogerna har nämnt att den tekniska utvecklingen har bidragit till ökad kommunikation mellan alla involverade. Därefter har vi kategoriserat pedagogernas uttalanden och kunde problematisera olika områden som vi har koncentrerat oss kring, för att analysera och koppla till relevant forskning och olika begrepp. Senare letade vi upp relevant litteratur som skulle läsas för att kunna fördjupa sig i och undersöka fenomenet 'pedagogisk dokumentation'. För att få en tydlig bild och ett resultat av det som pedagogerna har berättat för oss, har vi valt att omstrukturera vår analys ett flertal gånger. Vi har bearbetat våra intervjuer så fort det gick för att vi ville att alla våra minnen skulle finnas kvar då vi ansåg att detta spelade en stor roll för hela arbetet.

4.5 Forskningsetiska överväganden

I detta kapitel kommer vi att beskriva de forskningsetiska överväganden som skall tillämpas vid vetenskapliga undersökningar, samt hur vi har förhållit oss till dem i vår studie.

Vår studie utfördes enligt *Vetenskapsrådets forskningsetiska principer* (2002). Det finns grundläggande individskydds krav som består av fyra huvudkrav som skall tillgodoses av forskaren som bedriver sin undersökning.

De intervjupersoner som deltagit i ovan nämnda studie har informerats om studiens syfte och tillvägagångssätt. Detta gjordes i samband med vårt första gemensamma besök på förskolorna. Vi poängterade att deltagande är frivilligt och att intervjun kan avbrytas när som helst av informanten. Inför varje intervju har vi presenterat oss med för- och efternamn samt upplyst våra informanter om vilken högskola studerar vi på. Avslutningsvis har vi redogjort för hur resultatet av undersökningen kommer att användas och att den kommer att presenteras i form av en uppsats. *Informationskravet* fullgjordes på detta sätt.

Samtyckeskravet uppfylldes genom att våra informanter blev tillfrågade och avgöra själva om de vill medverka i vår studie. Detta skedde genom att intervjuaren med anknytning till förskolan ställde frågan till berörda respondenter. Alla intervjuer ägde rum på

respondenternas respektive arbetsplatser och vid de tillfällen som de valde. Alla respondenter fick självman bestämma datum och tidpunkt när intervjun skulle verkställas.

Vi fingerade namn på respondenter och förskolornas samt avdelningarnas i texten. Genom att respondenterna har upplysts om och förstått att all privat data som kan leda till att intervjupersonen kan identifieras inte kommer att publiceras och att den inte kommer heller att delges till obehöriga uppfylls *konfidentialitetskravet*.

Vi försäkrade alla berörda intervju personer om att informationen som vi förfogar över inte ska utnyttjas eller användas i andra syfte än forskningsändamål i vår studie. All insamlat material kommer att förstöras efter uppsatsens slutförande. Upplysningarna som kommer att ingå i uppsatsen och det sammansatta resultatet ska inte heller användas för kommersiellt bruk eller andra icke vetenskapliga syfte och, på så sätt, har även *nyttjandekravet* uppfyllts.

5. Resultat och analys

I det kommande kapitlet kommer vi att redovisa en analys av sex olika intervjuer. Först kommer vi att analysera den förändrade arbetssituationen kring pedagogiska dokumentationen och olika verktyg som pedagogerna använder sig av för att dokumentera. Sedan skall vi redogöra för dokumentationen som ett redskap för utveckling i verksamheten. Därefter diskuterar vi den pedagogiska dokumentationen som ett verktyg för att kommunicera. Slutligen presenterar vi pedagogernas tankar kring genomförandet av dokumentationen.

5:1 En förändrad arbetssituation kring dokumentationen

De senaste åren har förskolans verksamhet genomgått förändringar med följd av en rad olika faktorer som har ändrat arbetssituationen gällande hur och varför man ska dokumentera, något som samtliga pedagoger reflekterar över. Informanterna som arbetar på Månens förskola berättar om olika faktorer som har bidragit till förändringen kring arbetssituationen runt den pedagogiska dokumentationen. Den tekniska utvecklingen är en omständighet som har en direkt inverkan på dokumentationen enligt dem.

Mona reflekterar över den tekniska förändringen som har skett på förskolan. Hon uttrycker det med följande ord:

För tio år sedan var inte utrustningen alls som idag. Det fanns nästan inga digitala medier på förskolan bortsett från kameran. Idag kan vi filma och fota med iPad och titta tillsammans med barnen eller kollegor på det som blivit inspelat. Tillgängligheten till dokumentationen är bättre. Man slipper skicka filmrullen till framkallning. Det är lätt att skriva ut bilder för att visa barnen och kollegor och för att kunna berätta, reflektera och planera för nästa steg kring dem.

Pedagogen poängterar att tillgängligheten till dokumentationen har blivit bättre via ett större utbud av digitala medier på förskolan. Dessa gör att det går snabbare att återge dokumentationen tillbaka till barnen och även att barnen själva kan få tillgång till den när dem vill. Vidare berättar Monika att framkallningen av bilder tog mycket längre tid än idag och dessutom lades bilderna in i fotoalbumen som inte var särskilt tillgängliga för barnen. Det pekar mot att idag kan barnen se på bilder eller filmer och återberätta det dem har upplevt inom loppet av några minuter. Det gör att barnen får en större kontinuitet i verksamheten.

Mia som arbetar tillsammans med Monika och Mona beskriver sitt arbete med dokumentation med följande ord:

Jag tycker att jag kommunicerar med barnen på ett annat sätt än tidigare. Jag lyssnar mer på dem för att se hur de tänker, vad som fångar deras intresse och vart deras blickar siktar. Jag vill inte att dem ska komma med färdiga svar som de tror att jag har förväntat mig och därför försöker jag ställa så öppna frågor som möjligt. Alla idéer är välkomna, det finns inga rätt eller fel.

Mia ger uttryck för vad den pedagogiska dokumentationen har bidragit till för hennes utveckling som pedagog. Enligt henne har hennes sätt att se på barnens lärande förändrats. Hon intar en observerande roll för att se vad barnen är intresserade av. Mia säger att hennes samspel med barnen har förbättrats eftersom hon iakttar barnen och ser verksamheten utifrån barnens perspektiv. Mia tolkar inte det barnen säger utan försöker se strategier som ligger bakom deras tankar och utsagor. Utifrån vad hon berättar förefaller hon se varje barn som kompetent med olika färdigheter och erfarenheter. Mia berättar att hon blir aktivt engagerad i det barnen gör och att hon lyssnar på dem utan att styra dem mot det givna svaret. Detta kan tolkas som att hon utgår från kompetensdiskurs som innebär att barnen besitter olika kunskaper och färdigheter. De skall bara utveckla dessa kompetenser vidare. Hon ser barnen som kompetenta och kunnande individer och uppmuntrar dem att producera kunskap istället för att reproducera den. Det kan vi se att hon gör genom att inte bedöma barnens uttalande utan hon uppmuntrar mångsidigheten av deras tänkande. Mias uttalande tyder på att hon ser barnen som medskapare i sitt eget lärande och sin kultur.

Monika beskriver den förändrade arbetssituationen genom att hon uttrycker sina tankar i två kategorier: förr och nu. Hon beskriver sig själv, sina kollegor och förskolan ur ett historiskt perspektiv för att spegla nutiden. Barnsynen de har på förskolan idag menar hon skiljer sig starkt från hur den var för något tiotal år sedan. Hon uttrycker det på följande sätt:

Förr tog jag bilder vid t.ex. högtider som Lucia eller Midsommar för att barnen var så gulliga i deras Lucia eller tomtekläder. Jag eller mina kollegor har inte tänkt så mycket på vad barnen kunde förrän idag. Det är barnens lärande och utveckling som är i fokus jämfört med förr.

Monika påpekar att hennes och kollegornas barnsyn har förändrats. Förr tyckte hon inte att pedagogerna på förskolan som hon arbetar på såg barnen som kunskapsskapande individer. Idag talar de istället om det kompetenta barnet som är medveten om sitt eget lärande. Utifrån denna beskrivning ser vi tydligt att pedagogerna har ersatt bristdiskursen mot kunskapsdiskursen i sin barnsyn. Det är det kompetenta barnet som lyfts fram i den

pedagogiska dokumentationen. Monikas sätt att framställa barnen i dokumentationen skiljer sig också från förr. Hon uttrycker det på följande sätt:

Dokumentationen som jag gör idag framställer barnen som subjekt som skapar kunskaper, förr var det mer att bara fotografera för att visa händelser utan att reflektera över lärandet hos barnen. Idag kan vi prata om att barns perspektiv tas på allvar och det syns i den pedagogiska dokumentationen som vi utför på avdelningen. Jag bemöter barnens tankar och funderingar på ett annat sätt än vad jag gjorde för tio år sedan.

Monikas barnsyn har förändrats. Pedagogerna påpekar att hon betraktar barnen som subjekt. Det betyder enligt Monika att barnen inte framställs som objekt utan som självständiga individer som bidrar till sin egen utveckling. Det gör att barnen skildras i dokumentationen idag som aktiva medverkare i deras eget lärande och kultur.

Pedagogerna uttrycker sina tankar kring den förändrande arbetssituationen kring dokumentationen. De talar om att den pedagogiska dokumentationen har bidragit till att barnen har större inflytande över verksamheten eftersom pedagogerna intar mer observerande roll och följer barnens intresse. Respondenterna har påpekat att dokumentationen är mer tillgänglig och att det går snabbare att återge den till barnen, andra pedagoger och föräldrarna. En större tillgänglighet skapar flera möjligheter för barnen att kunna reflektera över sitt lärande. Pedagogerna påstår att deras medvetenhet om barnens läroprocesser har ökat, de ser det kompetenta barnet som reflekterar och resonerar kring olika saker. Respondenterna på Solens förskola påpekar också att den digitala utvecklingen är en faktor som måste nämnas i samband med förändringen av arbetssituationen.

5.2 Ett redskap för att synliggöra barnen och verksamheten

Pedagogerna som arbetar på Solen och Månens förskolor nämner att de dokumenterar verksamheten av olika anledningar, en av dem är för att kunna reflektera över den. Respondenterna säger att de reflekterar tillsammans i arbetslaget, med barnen och föräldrarna. Reflektionen kring den pedagogiska dokumentationen gör det möjligt att ta både pedagogerna och barnens arbete ett steg längre.

Pedagogerna anser att pedagogisk dokumentation inte är en metod utan ett förhållningssätt som hjälper till att bland annat belysa olika sätt att tänka och resonera på som kan bära det pedagogiska arbetet framåt. Det handlar om att få insyn i vad barnen är engagerade i, vilka frågor barnen ställer och hur de resonerar runt olika fenomen. Genom att dokumentera

barnens tankar och utsagor kan pedagoger synliggöra verksamheten. Den blir iakttagbar för barnen, pedagoger och föräldrarna. Det blir därmed ett verktyg för att belysa barnens delaktighet och barns perspektiv i verksamheten. Pedagogerna anser att dokumentation bidrar till att utveckla hela verksamheten. Sandra påpekar att genom att använda sig utav bilder, observationer, filmer och anteckningar kan pedagoger få kunskap om hur verksamheten skall ledas. För att kunna göra det, dokumenterar dem vad barnen gör, säger och vad som fånglar dem under deras vardag på förskolan. Dessutom fortsätter pedagoger att observera, lyssna och inspireras av barnens tankar, idéer och funderingar kring händelser som barnen har varit med om. Sandra påpekar:

Vi brukar sätta upp bilder från barnens vardag och låta dem berätta vad de har varit med om och senare antecknar vi det dem säger. Ibland händer det att barnen fokuserar på annat än vad vi pedagoger trodde barnen skulle fokusera på. Det är annat som är viktigare för dem och deras blick riktas på annat håll. Man ska använda dokumentationen till att följa barnen och se vilken riktning det tar.

Sandra berättar om att bilder som sätts upp på väggarna skapar möjlighet att se vad barnens blickar riktas på. Pedagogernas föreställningar stämmer inte alltid med barnens och det får den syn på genom att observera om vad barnen pratar vid dokumentationen som sätts upp. Enligt Sandra tar varken hon eller hennes kollegor för givet att de vet vad det är som är viktig för barnen utan lyssnar och antecknar vad de pratar om. Det innebär att barns perspektiv går före vuxnas eftersom de vill ta reda på vart barnens blickar riktas och vad som intresserar dem. När pedagogerna intar en observerande roll gentemot barnen och mot deras aktiviteter närmar de sig också barns perspektiv. Enligt informanterna försöker de inte att tyda vad bilder betyder utan låter barnen berätta. Det skapar en förutsättning för barnen att kunna påverka utvecklingen av verksamheten. Barnen får större inflytande över den och det bidrar till att dem känner sig betydelsefulla och viktiga. Lenz Taguchi(2011) menar att Loris Malaguzzi påpekade att barnen ska ses som ledsagare i det pedagogiska arbetet. Sandra hävdar att hon tillsammans med sina kollegor ledsagas av barnen på avdelningen i att utveckla den pedagogiska verksamheten vidare.

De intervjuade pedagogerna på Solens och Månens förskola anser att pedagogisk dokumentation bidrar till utveckling av hela verksamheten, vilket inkluderar både barnens och pedagogernas lärande i förskolans miljö. Pedagoger tycker att de lär sig tillsammans med barnen genom att observera, lyssna och ta sig an barnens olika strategier för att lösa olika problem under olika aktiviteter. För att detta ska vara möjligt krävs det att varje barns tankar och funderingar ska synliggöras på ett sätt så att barnen känner igen sig i den pedagogiska

dokumentationen. Alla pedagoger uttrycker intentionen med pedagogiska dokumentationen, nämligen att synliggöra verksamheten genom att reflektera kring barnens lärande, över vad som har gjorts och vad som har hänt. Det är genom att använda sig av dokumentationen som den pedagogiska processen kan bli mer tydlig och det kan i sin tur användas till att utveckla verksamheten utifrån barns perspektiv. Barnen bidrar till den utvecklingen genom att själva ta foto, reflektera och bestämma vad nästa steg blir. Det ger möjlighet för verksamheten att utformas efter barnens behov och intressen.

5.3 Dokumentation som kommunikation

Vi uppfatar utifrån pedagogernas svar att dokumentationen ligger till grund för kommunikation i verksamheterna. Vi har identifierat flera olika kommunikationsvägar som påverkas. Vilka de är kommer vi att utveckla närmare nedan.

5.3.1 Pedagoger emellan

Pedagogisk dokumentation är förskolans kommunikationsforum där pedagogernas olika perspektiv möts. Det är tillfälle för pedagogerna att kommunicera genom att utbyta tankar och idéer med varandra. Pedagogerna påpekar att dokumentationen fungerar som en guide till hur de kan leda fram fortsatt pedagogiskt arbete utifrån barnens intresse och behov.

Sandra påpekar:

Vi använder pedagogisk dokumentation tillsammans i arbetslaget till diskussioner om vilken barnsyn vi har på våra barn. Den är också viktig för oss pedagoger för att se och analysera det vi gör på förskolan.

Respondenterna använder dokumentation som stöd i sina pedagogiska diskussioner. Samtalen synliggör verksamheten för informanterna. De säger sig få syn på olika strukturer, rutiner och sin egen roll i förhållande till det som görs verkligen i praktiken. Reflektionen bidrar till att pedagogerna får syn på det som fungerar och inte fungerar i verksamheten. Den vetskapen möjliggör en utveckling som intervjuande pratar om och strävar efter, närmare bestämt utvecklingen som medför en förändring för verksamheten utifrån barns perspektiv. Respondenterna hävdar att samtalen bidrar till att de kan synliggöra nästa steg i den

pedagogiska verksamheten. Det är genom att använda sig av dokumentation som den pedagogiska processen kan bli mer klar. Informanterna påpekar att kommunikationen runt den pedagogiska dokumentationen tar dem vidare i det arbetet som utförs på förskolorna.

Mia påpekar att:

Sättet att resonera kring barnens utveckling har också ändrats tack vare den pedagogiska dokumentationen. Nu diskuterar vi inte vad ett barn måste lära sig utan vad det kan istället.

Den pedagogiska dokumentationen har förändrat pedagogernas fokus i deras diskussioner. Bristdiskursen har ersatts med kompetensdiskursen. Det innebär att pedagogerna ser på barnen som aktiva aktörer i sitt lärande. Att deras röster är viktiga och att pedagogerna tar vara på dem i verksamheten. Sara som arbetar på Solens förskola hävdar följande om pedagogisk dokumentation:

Det blir ett kvitto på vad vi gör i verksamheten, vilken förhållningssätt vi har mot barnen och vilken barnsyn som utpräglar vår pedagogiska verksamhet.

Enligt de intervjuade pedagogerna kan verksamheten synliggöras i dokumentationen. Pedagogernas sätt att framställa barnen säger något om deras förhållningssätt till barnen och deras lärande. Barnen kan skildras olika beroende på diskursen som pedagogerna använder sig av i dialogen mellan varandra.

5.3.2 Pedagoger och barn emellan

Den pedagogiska dokumentationen används av pedagogerna för att involvera barnen i samtalen om verksamheten som bedrivs på förskolorna. Med hjälp av dokumentationen får pedagogerna en tydligare bild av det enskilda barnets lärande, men även gruppens lärande blir tydligare. Varje barn har sin egen dokumentationspärm med bilder och dylikt som barnen själva kan ta fram och titta på. Bilder från utflykter, aktiviteter och olika händelser sätts upp på väggarna i barnens ögonhöjd. Det skapar en möjlighet till att barnen får mer inflytande över sin verksamhet genom att kunna bestämma själva när och hur ofta de vill titta på dokumentationen.

Monika poängterar att barnen lär sig av varandra genom att titta på sina bilder och prata om vad som har skett. Monika berättar:

Barnen blir väldigt glada utav att se sig själva och se på sitt lärande. Oftast vill dem se filmer om och om igen som spelas under projektets gång. Det är bara en positiv respons från barnen. Barnen får ofta vara med och dokumentera med kamera, de får lov att ta foto på det dem tycker är viktigt eller fint. Det är annorlunda än det man tänker som vuxen.[...] Barnen kommunicerar sina tankar till pedagogen som därefter kommunicerar tillbaka till barnet genom att återkoppla till den dokumentationen som gjorts.

Monika påpekar att barnen reagerar med glädje när de kan se korta filmsekvenser som pedagogerna spelar in. Glädjen bidrar till att sådana situationer blir lustfyllda och det skapar en positiv miljö runt det barnen är intresserade av. När barnet själv fotar eller filmar blir deras intressen, tankar och perspektiv synliggjort. Barnen kan känna igen sig i den dokumentationen som skapats. De får signaler att deras åsikter är viktiga och blir bekräftade på att de kan och duger. Det resulterar att barnen blir ännu mer vetgiriga, påpekar pedagogerna. Kommunikationen mellan pedagogerna och barnen underlättas för att den handlar barnens tillvaro.

Monika påpekar också att barnen kan uppmärksamma andra saker än vad pedagogerna skulle själva uppmärksammat. Via barnens perspektiv kan pedagogerna utveckla den pedagogiska verksamheten. Alla pedagoger tycker att dokumentationen blir som bäst när den bygger på kommunikationen mellan vuxna och barn om hur och när det ska dokumenteras. Pedagogerna påpekar också att barnens pärmar med deras dokumentation är ett verktyg som bidrar till kommunikationen mellan dem och barnen. Barnen kommer fram med sina pärmar, ställer frågor, resonerar och når fram till nya insikter kring sitt lärande. Siv berättar:

Barnen ber oss pedagoger att läsa vad det står skrivet under deras bilder eller teckningar. Många gånger undrar dem; har jag sagt så? Hur tänkte jag då?

Tillfällen som när barnen kommer fram och vill att pedagoger skall läsa vad som står i pärmarna uppfattas bidra till att relationen mellan parterna utvecklas. Pedagoger kommunicerar tillbaka det barnet har sagt förr och barnen får syn på sitt eget lärande och sin utveckling. Enligt pedagogerna som blev intervjuade är avsikten med pedagogisk dokumentation att synliggöra barnens lärande för både barn och pedagoger. Genom dokumentationen försöker de skapa möjlighet till en större förståelse för barnens läroprocesser. Den vetenskapen kan i sin tur bidra till att pedagoger kan utveckla verksamheten på så sätt att barnens förutsättningar till lärande förbättras. Genom att pedagoger tillsammans med barnen

dokumenterar aktiviteter får pedagoger bättre inblick i hur barnen upplever, förstår och uttrycker omvärlden.

5.3.3 Pedagoger, barn och föräldrar emellan

Pedagogisk dokumentation används också av pedagoger som underlag i utvecklingssamtal. Förskolorna genomför ett samtal per termin per barn. Alla barnen på Månens och Solens förskola har sina pärmar med sin egen dokumentation. I dessa pärmar kan det finnas barnens teckningar, intervjuer och bilddokumentationer med barnens uttalanden som pedagogerna har noterat. Dessa pärmar tar pedagogerna med sig till utvecklingssamtalen för att presentera för föräldrarna.

På Solens förskola har pedagoger även introducerat digitala pedagogiska dokumentationer bland föräldrarna. Förskolan har inhandlat USB som används till att lagra över kortare filmsekvenser från olika projekt som man bedriver i barngruppen. Varje barn har sitt eget USB-minne. Det som spelas in på kameran eller iPad:en överförs först till datorn och sedan på barnens enskilda USB-minne och det fylls på efter hand. Tillvägagångssättet blev väldigt uppskattat av föräldrarna, inte minst av de föräldrar som har ett annat modersmål än svenska. Det visade sig att filmerna som föräldrarna fick se under samtalen skapade stort engagemang och resulterar i många frågor och diskussioner mellan pedagoger och föräldrar.

På Solens förskola sparar man den pedagogiska dokumentationen på USB-minnena. De tycker att föräldrarna får ut mer av att titta på korta filmsekvenser som handlar om deras barns utveckling under samtalen än om de bara hade fått se fotografier. Barnen kommer med olika kommentarer och påståenden som spelas in och visas för föräldrarna. Pedagogerna har lagt märke till att det har påverkat kommunikationen mellan barnen och föräldrarna. Det skapar en möjlighet för föräldrarna att anta en mer aktiv roll genom att samtala med barnen om deras verksamhet hemma. Det gör i sin tur att föräldrarna återberättar för pedagogerna det barnen säger hemma och vad de berättar om sin verksamhet och hur de resonerar kring olika händelser på förskolan. Detta tyder på att den pedagogiska dokumentationen stimulerar kommunikationen mellan pedagogerna, barnen och föräldrarna.

Pedagogerna på Månens förskola använder sig även av en digital fotoram för att involvera föräldrarna i barnens vardag på förskolan. Pedagoger på bägge förskolor säger att det är ett

enkelt och ett effektivt sätt att snabbt aktualisera olika händelser hos föräldrarna. Även barnen pratar gärna om bilderna som rullar på skärmen, berättar Mona. Det anses av pedagogerna vara ytterligare ett verktyg som nyttjas till att bjuda till ett samtal mellan barn, pedagoger eller föräldrar.

Mona uttrycker det med följande ord:

Dessutom har vi en digital fotoram som vi sätter minneskortet i för att barnen ska kunna se bilder från dagens aktivitet, utflykt eller deras lek under vistelsen på förskolan. Det gör att barnen kan snabbare återberätta det dem har varit med om under dagen, reflektera över det och dessutom får föräldrarna en snabb uppdatering av det deras barn gör under sin vistelse på förskolan.

Utifrån det Mona säger kan vi konstatera att pedagogerna på Månens förskola har hittat ett sätt att integrera pedagogisk dokumentation i verksamheten som bidrar också till att kommunikationen mellan barn, pedagogerna och föräldrarna blir kontinuerlig. Med hjälp av iPad och digital fotoram synliggörs bilder för barnen och pedagoger, samtidigt som föräldrarna har möjlighet att se barnens aktiviteter under dagen. Enligt Lenz Taguchi (2011) är pedagogisk dokumentation ett kollektivt arbetsverktyg som grundas på ett förenat reflektionsarbete mellan barn, pedagoger och familjen. Pedagogerna använder olika tekniska medier för att involvera både barnen och föräldrarna i kommunikationen. Ett av de medier är just fotoramen som nyttjas till för att samla alla involverade tillsammans för att samtala om verksamheten. Det skapar en möjlighet för barnen att reflektera över dagens händelser tillsammans med sina kompisar och pedagoger, men även med föräldrarna. Monika påpekar att även föräldrarna blir snabbt inkluderade i sina barns lärande. Det händer ofta att föräldrarna som hämtar sina barn på avdelningen stannar tillsammans med pedagogen för att samtala om bilder som de ser på den digitala fotoramen. Dagen därpå berättar föräldrarna om funderingar och tankar som barnet har uttryckt hemma. Det är ännu ett sätt att locka in föräldrarna i gemensamma diskussioner angående verksamheten med barnen och pedagoger.

5.3.4 Barn emellan

Intervjupersonerna talar om att den pedagogiska dokumentationen stimulerar barnen till att samspråka med varandra. Barnen har sina egna pärmar med dokumentation på avdelningarna. I de pärmarna finns det teckningar, bilder på olika experiment och barnens tankar, funderingar och kommentarer som pedagogerna har antecknat. Enligt respondenterna brukar barnen titta i sina pärmar, visa sina bilder och teckningar för sina kompisar. De berättar för varandra om hur de har tänkt och varför de gjorde som de gjorde. De ställer frågor kring varandras alster och uppmuntrar varandra till att förklara hur de tänkte. Det leder till att barnen får en djupare förståelse för vad de har gjort och hur de har resonerat kring olika saker hävdar pedagogerna. Siv berättar:

Barnen tittar ofta i sina pärmar. Många gånger sitter dem tillsammans i en större grupp. Det kan vara livliga diskussioner.

Informanten påtalar att gruppdiskussioner stimulerar barns nyfikenhet och skapar ett forum där en mängd idéer möts. Siv påpekar att barnen är duktiga på olika saker och genom att samarbeta i en större grupp lär dem sig av varandra och uppmuntrar varandra till att berätta om sina tankar.

Pedagogerna menar också att pedagogisk dokumentation skapar en möjlighet för barnen att samspråka med varandra, utbyta tankar och reflektera över sina handlingar. De säger sig lägga vikt vid att barnen ska lära sig av varandra, att grupplärande är lika viktig som den enskilda läroprocessen hos varje barn. De påstår att i en grupp utvecklar barnen sin samarbetsförmåga och utvidgar sin perception för olika sätt att tänka. Pärmarna är den gemensamma utgångspunkten för barnen på avdelningen för att producera kunskap. Varje barn tillägnar sig kunskaper på ett individualiserat sätt utifrån de erfarenheter barnet har, men kunskapen blir mer omfattande i möten och dialogen som uppstår mellan människor. Kommunikationen som sker mellan barnen via dokumentationen bidrar till att varje barn framställs som ett aktivt, kunskapsskapande subjekt. Det tolkar vi som att respondenterna har ett konstruktionistiskt tänkande kring barns lärande och den pedagogiska verksamheten. Det tänkande innebär att pedagogerna anser att barnens egna teorier och frågor är lika viktiga som etablerat kunskap. Därför är det viktigt att de får möjligheten att undersöka sina frågeställningar och jämföra dem med andra barns kunskaper och erfarenheter. För att det är barnens egna funderingar som är betydelsefulla för dem. Pedagogerna tänker på ett sätt som

tillåter att barnen konstruerar kunskap tillsammans i ett perspektiv där lärande är inte linjärt utan spirar åt olika håll.

5.3.5 Nya redskap för att dokumentera

Den tekniska utvecklingen har påverkat såväl pedagoger som den pedagogiska dokumentationen. Sätten att dokumentera på blir allt fler. Förr i tiden har pedagoger observerat, antecknat, fotograferat eller filmat. Idag finns det olika digitala verktyg som pedagoger kan använda sig av. Dessa verktyg möjliggör att dokumentationen utförs snabbt och smidigt. Ett av dessa verktyg är iPad, vilket pedagogerna som arbetar på Solens och Månens förskola använder sig av. De flesta pedagoger tycker att iPad är till stor hjälp, dock långt ifrån alla.

Siv är en av pedagoger som anser att iPad är ett bra verktyg som hon kan ta bilder eller spela korta filmer med. Det är också enkelt enligt henne att snabbt återkoppla verksamheten till barnen med hjälp av iPaden. Det är lätt och behändigt att spela in korta filmer under barnens vistelse på förskolan och sedan samma dag kan pedagoger och barn titta på, tänka igenom och resonera kring dem. Barnen får återblick i det som hände och kan återberätta sina känslor, tankar och upplevelser och det gör att barnen blir mer engagerade och mer delaktiga i dokumentationsprocessen. Siv berättar:

Att ha iPad tillgänglig på avdelningen skapar förutsättningar för att göra barnen mer delaktiga i dokumentationsarbetet. Det underlättar också mitt arbete som pedagog när jag kan fotografera/filma, anteckna, spela in ljud, redigera och presentera dokumentationen på ett och samma verktyg.

Sandra som är kollega till Siv tycker också att iPad är ett bra verktyg att arbeta med och dokumentera på. Hon poängterar särskilt att när hon skall dokumentera vad de yngre barnen engagerar sig i, kommer iPad väl till pass. Hon grundar sitt påstående i att små barn glömmar snabbt och iPaden möjliggör att de yngre barnen kan fångas bättre genom att titta på de rörliga bilderna. Sandra påpekar att de yngre barnen inte bara fångas av de auditiva impulserna. Även den visuella stimulans är bra att ta till för att fånga deras uppmärksamhet och iPad är det verktyg som gör det möjligt.

Det är dock inte alla pedagoger som tycker att iPad är ett självklart hjälpmedel. För att kunna utnyttja iPaden måste alla pedagoger behärska användningen utan att be sina kollegor om hjälp. En av dem som uttrycker sitt missnöje är Monika som uttrycker sig på följande sätt:

Vi har fått en hel del utbildning när det gäller pedagogisk dokumentation som ett arbetsverktyg, men vi har inte fått lika mycket utbildning när det kommer till frågan att hantera all utrustning som vi har på avdelningen, exempelvis iPad. Den har man lärt sig att använda sig genom sina kollegor.

Monika uttrycker oro över att den tekniska utvecklingen har medfört större krav på att kunna hantera olika digitala medier. Hon påpekar att den kunskapen krävs lika mycket av pedagoger som kunskapen om vad pedagogisk dokumentation innebär. Hon efterlyser mer utbildning för att kunna hantera digitala medier och öka användningen av iPad.

5.3.6 Dokumentationens problematik - tid och genomförande

Samtliga pedagoger tycker att dokumentationen skapar förutsättningar för att utveckla hela verksamheten och därmed krävs det mer tid till det gemensamma reflektionsarbetet. Därtill påpekar de att reflektionsarbete ska vara kontinuerligt för att den skall kunna ligga till grund till utvecklingen av det pedagogiska arbetet. Därför efterfrågar pedagoger att den gemensamma reflektionstiden skall införas som en rutin i verksamheten. Alla pedagoger tycker att arbete kring pedagogisk dokumentation är tidskrävande och att tiden inte alltid räcker till av olika anledningar. Det är inte en självklarhet att pedagoger kan ta alla sina planeringstimmar i anspråk för den pedagogiska dokumentationen. De stöter på olika slags hinder som bromsar att dokumentationen utförs kontinuerlig. Ett av de hinder kan vara andra åtaganden som pedagoger utför på bekostnad av dokumentationen eller att planeringstiden ställs in på grund av personalbrist eller sjukdom.

Pedagoger på Månens förskola har avdelningsplanering en gång i veckan och enskild planering fyra timmar per vecka. Mia berättar om det hon tycker är en svårighet kring arbete med dokumentationen:

Jag tycker många gånger att det tar för lång tid och att man känner sig stressad av att inte hinna med så mycket som man skulle vilja. Man ska göra dokumentationsprocessen så enkel så möjligt, men det är inte alltid lätt.

Mia vill utföra dokumentationen på ett enkelt sätt men hon tycker att det inte är lätt. Det är inte bara personal- eller tidsbrist som påverkar dokumentationen på ett negativt sätt, utan det kan också vara det att pedagoger känner sig osäkra på tillvägagångssättet kring det praktiska arbetet med dokumentationen.

Pedagoger på Solens förskola har avdelningsplanering i två timmar varannan vecka och två timmar enskild planering per vecka. Så här beskriver Siv sina erfarenheter om arbetet med dokumentationen:

Nackdelen med pedagogisk dokumentation är att det är fruktansvärt tidskrävande. Hur man än väljer att utföra dokumentationen på så åter det upp mycket av pedagogernas tid, tid som inte alltid finns.

Sara uttalar sig på följande sätt:

Två timmar planerar hela arbetslaget tillsammans, sedan har jag två timmars enskild planering i veckan. Många gånger ställs planeringen in av olika orsaker. Det kan vara sjukdomar eller personalbrist. [...]Man har många ansvarsområden som inte har med barnen eller pedagogik att göra som stjäl mycket av tiden.

Pedagoger ägnar sig alltså inte enbart åt det som har med barnen eller pedagogiken att göra utan de är ålagda att utföra andra sysslor som tar mycket av deras tid i anspråk. Pedagoger på Solens förskola har två timmar mer i veckan till enskild planering men trots det efterfrågar de ännu fler timmar. Pedagoger på denna förskola har avdelningsplanering varje vecka jämfört med pedagoger från Månens förskola som planerar tillsammans varannan vecka. De uttrycker önskan om att det gemensamma reflektionsarbetet skulle få mer plats i verksamheten och att det skall ske kontinuerligt. Det kan tyda på att pedagoger inte har kommit överens om rutiner som ska gälla kring dokumentationsarbetet. Enligt våra intervjuer krävs det ett stort efterarbete för att den pedagogiska dokumentationen skall kunna utföras på ett tillfredställande sätt för alla berörda.

Även de pedagoger som arbetar på Månens förskola tycker att planering varannan vecka inte är tillräckligt när det gäller den pedagogiska dokumentationen. När planeringen ställs in påverkar det utförandet av dokumentationen på ett negativt sätt. Pedagogerna hinner inte reflektera och planera och verksamheten bromsas på grund av det. Pedagogerna påpekar också att de har många andra åtaganden som tar tid -tid som de skulle kunnat ägna åt pedagogisk dokumentation. Stress över att inte kunna hinna med allt som pedagoger har planerat kring dokumentationen är en av faktorer som påverkar pedagoger i deras arbete.

Många av de förpliktelser som pedagogerna måste ta itu med har inget med barnen eller pedagogiken att göra.

6. Sammanfattning

Intentionen med vår studie var att utforska hur pedagogerna på två olika förskolor ser på och talar om sina erfarenheter i arbete med pedagogisk dokumentation. För att kunna göra det har vi utgått från två frågeställningar som är följande:

- Hur arbetar pedagoger med pedagogisk dokumentation?
- Vilken funktion har pedagogisk dokumentation i verksamheterna?

Respondenterna påpekar att pedagogisk dokumentation har påverkat deras utveckling som pedagoger. Deras syn på barns lärande har förändrats. Monika hävdar att hon och hennes arbetskollegor ser barnen som kompetenta och medvetna om sina egna lärprocesser. Den utvecklingen syns i sättet som den pedagogiska dokumentationen utförs på, nämligen att barnen framställs som subjekt. Respondenterna från Solens och Månens förskola anser att pedagogisk dokumentation är ett förhållningssätt som bär den pedagogiska verksamheten framåt. Samtliga intervjuande har talat om att syftet med dokumentationen som verkställs idag i verksamheterna är att se barnen som kunskapskapande individer.

Informanterna anser att pedagogisk dokumentation fungerar som ett redskap i verksamheten som används för olika ändamål, t.ex. att utveckla den pedagogiska verksamheten utifrån barns perspektiv. Den synliggör pedagogernas syn på barnen och den diskursen som de använder till att beskriva barnen och deras verksamhet. Dessutom används pedagogisk dokumentation av pedagogerna som ett redskap till att kommunicera. Den stimulerar och bjuder in till diskussioner och reflektioner mellan pedagoger, barn och föräldrar. Pedagogerna integrerar dokumentationen i verksamheterna genom att sätta upp dokumentationen på väggarna för att barnen skall kunna titta på bilderna och varje barn på förskolorna har sin egen pärm med sin pedagogiska dokumentation. Respondenterna har talat om att de använder sig av olika tekniska verktyg för att underlätta dokumentationsprocessen. Ett av de verktygen är iPad. IPaden används till att fota, spela in korta filmsekvenser och den används också till för att barnen skall kunna se på det som dokumenteras. Det gör att barnen får en snabb och kontinuerlig återkoppling av sin verksamhet. Även digitala fotoramar som finns på båda förskolorna kan ses som ett hjälpmedel som kan integrera dokumentationen i verksamheten. Pedagogerna nämner andra faktorer som påverkar arbetet med dokumentationen som tidbrist, personalbrist eller brist på kunskap om hur vissa digitala verktyg fungerar t.ex. iPad. Mia hävdar att hon känner sig stressad över att inte alltid hinna med det som hon har planerat.

Några av pedagogerna uttrycker önskan om att ha mer gemensam tid till att reflektera över dokumentationen. Andra vill ha mer utbildning i hur tekniska verktyg fungerar. Samtliga påpekar att planeringstiden som dem har går inte enbart till det som har med pedagogiken och verksamheten att göra. Personalbrist påpekas också som en orsak till att planeringen ställs in och det förhindrar pedagogerna i deras arbete med pedagogiska dokumentation samt brist på tid.

Respondenterna anser att pedagogisk dokumentation är ett verktyg som hjälper till att planera, reflektera och utvärdera det pedagogiska arbetet på förskolorna. Pedagogerna på förskolorna använder pedagogisk dokumentation som ett underlag i all kommunikation d.v.s. i kommunikation med andra pedagoger, barnen och föräldrarna. Pedagogisk dokumentation har medfört att barnperspektiv har utvecklats till barns perspektiv och att pedagogerna har bytt bristdiskurs mot kompetensdiskurs när de talar om barnen. Intervjupersonerna påpekar att pedagogisk dokumentation synliggör det kompetenta barnet med olika kunskaper istället för det barnet som är hjälplöst och beroende av den vuxnes styrning. De ser barnen som individer, kunskapsskapande subjekt med olika erfarenheter.

7. Diskussion

7.1 Resultatdiskussion

Resultatet visar att alla respondenter var överens om att arbetsverktyget pedagogisk dokumentation är ett verktyg som framställer dokumentationer som bidrar till en utveckling av den pedagogiska verksamheten. Arbetsverktyget pedagogisk dokumentation används till att analysera, reflektera och förändra förskolornas verksamhet. Att utföra pedagogisk dokumentation är en komplex process som kräver att alla pedagoger utgår från likatänkande och ett gemensamt förhållningssätt. I *Skollagen* (2010:800) beskrivs pedagogisk dokumentation som ett redskap som ska följa barns utveckling och synliggöra lärandeprocesserna. Vi fann att pedagoger i vår studie samtyckte att den pedagogiska dokumentationen underlättar i synliggörandet av barns utvecklings, samt barn lärandeprocesser. Vidare anser pedagogerna att pedagogisk dokumentation är ett verktyg som utvecklar dokumentationer som stödjer barnens möjligheter att visa sina kompetenser. Respondenterna i vår studie talade om att dokumentationen också används tillsammans med barn och att dokumentationen ger mest utdelning när den bygger på kommunikation mellan vuxna och barn. Lenz Taguchi (2006) hävdar att användandet av dokumentationen tillsammans med barn kan leda till ökad delaktighet hos barnen i den pedagogiska verksamheten. Vidare påstår han att dokumentationen ger barnen en chans att reflektera över sitt eget lärande.

Det blev tydligt för oss att arbetsverktyget pedagogisk dokumentation fungerar som en gemensam utgångspunkt för kommunikationen mellan pedagoger, barn, och föräldrar. Pedagogerna i vår studie ansåg att kommunikationen, som inkluderar reflektioner, idéer och olika frågeställningar mellan de involverade, var av hög betydelse för den pedagogiska verksamheten då denna sortens kommunikation ligger som grund för vidareutvecklingen av verksamheten. Majoriteten av de intervjuade pedagogerna i vår studie granskar den pedagogiska dokumentationen med ett analyserande öga för att kunna uppmärksamma barnens intressen och urskilja mellan de aktiviteter som barnen ägnar sig åt.

I resultatet av Buldus (2010) studie står det att reflektionerna kan handla om att förändra och utveckla pedagogernas sätt att tänka och driva verksamheten. Detta såg vi vara i tydlig överensstämmelse med vår studie. De observerade pedagogerna reflekterade inte bara över

barnens beteenden och förhållningssätt; pedagogerna reflekterade även över sig själva och *deras* förhållningssätt till barnen. Majoriteten av de intervjuade pedagogerna ansåg att de personliga reflektionerna gav dem en bättre insikt i vad de gör (förhållningssätt, aktiviteter, bemötanden, och så vidare) som fungerar, samt en insikt in vad de gör som inte fungerar och därför behöver ändras.

Lenz Taguchi (2000) gör det tydligt att den pedagogiska dokumentationen öppnar upp för möjligheten att uppmärksamma pedagogerna om deras tänk och handlande för att de vidare ska kunna förändra det. Vår studie visade att majoriteten av de intervjuade pedagogerna har genomgått någon sorts vidareutveckling i sin yrkesroll som har bidragit till att de idag har ett konstruktionistiskt synsätt på sitt lärande. Detta synsätt är en viktig komponent i bedömningen av pedagogisk dokumentation som ett förhållningssätt till barnen, lärandet och kunskapen, snarare än bara ett sätt att visa verksamhetens innehåll.

Buldus (2010) resultat pekar på att den pedagogiska dokumentationen ökar dialogen mellan pedagoger och föräldrar. Eftersom att verksamhetens och barnens lärande synliggörs ökar dialogen med föräldrarna, vilket kan leda till att föräldrarna blir mer delaktiga i barnens lärande. Våra respondenter ansåg att den pedagogiska dokumentationen underlättar för pedagoger att involvera föräldrar i diskussioner angående den pedagogiska verksamheten på förskolan. Vidare ansåg de intervjuade pedagogerna i vår studie att synliggörandet av verksamhetens aktiviteter och barnens lärande får föräldrarna att känna att de är involverade.

I vår studie framkom det att den digitala utvecklingen har haft en positiv påverkan på arbetssituationen kring den pedagogiska dokumentationen. Vi fann att samtliga pedagoger var överens om att digitala redskap, såsom digitalkameror, videokameror, och datorer, möjliggör för en snabb och effektiv inspelning av barnen. Majoriteten av respondenterna ansågs sig ha en bra kännedom i hur förskolans digitala medier fungerar, dock fanns det ett fåtal pedagoger som uttryckte oro över den digitala utvecklingen på förskolan. Vi fann att de pedagoger som uttryckte oro var pedagoger som ansåg sig vara okunniga i användandet av den nya teknologin. Baserat på detta kunde vi dra en bildad slutsats om att pedagogerna var positivt inställda till de digitala redskapens inflytande, då de pedagoger som uttryckte oro i huvudsak baserade oron i sin okunskap, inte i digitala redskapens påverkan eller värde.

Vår studie visade att samtliga pedagoger har en god insikt i den pedagogiska dokumentationens syfte. Dock är pedagogernas förutsättningar för arbetet kring pedagogisk dokumentation inte alltid gynnsamma. Stress, personalbrist och sjukdom är faktorer som kan

göra att arbetet med pedagogisk dokumentation förskjuts eller inte utförs överhuvudtaget. Arbetet på en förskola innefattar mycket praktiskt arbete där man många olika faktorer måste komma samman för att verksamheten ska fungera. Oftast tar det praktiska arbetet upp majoriteten av personalens tid, vilket innebär att mindre tid kan läggas på utvecklingsverktyg, såsom pedagogisk dokumentation.

Vår studie, har kommit fram till att pedagogisk dokumentation är ett arbetsverktyg som används för att utvärdera, utveckla, samt uppfölja den pedagogiska verksamheten, men om pedagogerna inte ges tillräckligt med tid förlorar verksamheten den information som verksamheten behöver för vidareutveckling. För att kunna få ut de positiva aspekterna ur pedagogisk dokumentation förutsätts det därför att pedagogerna kan lägga ned tid på dokumentationen. Finns det inte tid att arbeta kontinuerligt med pedagogiska dokumentationen så förfaller hela tanken kring att kontinuerligt arbeta med att utvärdera, utveckla och följa upp den pedagogiska verksamheten.

Både Mc Kenna (2003) och Lenz Taguchi (2000) tar upp de kritiska aspekterna om tidsbrist i sina studier och menar att det oftast inte finns tillräckligt med tid för att arbeta med pedagogisk dokumentation. Även pedagogerna i vår studie såg tidsbrist som det huvudsakliga problemet med pedagogisk dokumentation. Här kan man fråga sig vad tidsbristen beror på – är problemet verkligen den faktiska tiden, eller beror det på bristande utbildning, en osäkerhet i arbetssättet, eller används tidsbrist helt enkelt som en ursäkt för att spara på arbetskraften? Vidare, ligger problemet om tidsbrist hos ledningen eller pedagogerna? Pedagogisk dokumentation är ansett att vara ett relativt nytt redskap i förskoleverksamheten. Ledningen lägger inte större tid och energi på pedagogisk dokumentation, vilket har lett till att syftet med pedagogisk dokumentation ofta är suddigt för många pedagoger. Ledningen har heller inte avsatt någon tid för pedagoger att arbeta med pedagogisk dokumentation och reflektion.

Mc Kenna och Lenz Taguchi var inte ensamma om att kritisera vissa aspekter av den pedagogiska dokumentationen. Även Buldus (2010) finner en negativ synpunkt, nämligen att den insamlade dokumentationens data kräver oerhört mycket analyserande. Vidare menar Buldus att lärandesituationerna blir för många och att det krävs stor ansträngning att fånga alla dessa situationer. Även Buldus menar alltså att tidsbristen är ett underliggande problem för utförandet och arbetet med pedagogisk dokumentation. De intervjuade pedagogerna i vår studie tog återkommande upp att pedagogisk dokumentation är ett projekt som tar mycket tid och energi – vilket reflekterar det Buldus visar i sin studie. Dock påpekade många pedagoger i

vår studie innebörden av att bestämma ett mål eller fokus med dokumentation innan man börjar dokumentera. Genom att ha ett bestämt fokus blir det lättare att finna det man letar efter, samt kan man fokusera på att endast analysera *en* sak i taget.

Tidigare forskningen tar upp även andra svårigheter med den pedagogiska dokumentationen. Forskare har diskuterat risken av att barnen börjar försöka leva upp till vissa ideal, eller börjar jämföra sig med varandra för att bli dokumenterade, och därmed sedda, på ett visst sätt av pedagogerna. De intervjuade pedagogerna i vår studie nämnde ingenting om dessa aspekter. Dock pratade pedagogerna mycket om betydelsen av att uppmärksamma barns individuella utveckling, istället för att se barngruppen som en helhet.

7.2 Metoddiskussion

Vi valde att använda oss av halvstrukturerade intervjuer som metod för att kunna genomföra vår studie. Redskapet passade bra som undersökningsmetod eftersom syftet med vår studie är att undersöka hur pedagoger på två utvalda förskolor i Skåne ser på, talar om och arbetar med pedagogisk dokumentation.

Intervjuerna har vi genomfört tillsammans för att vi tyckte att det var bra för att kunna diskutera därefter och tolka svaren pedagogerna gett oss. Vi har spelat in intervjuerna och därefter transkriberat dem. Att välja metoden intervju medförde både för- och nackdelar. Fördelen var att vi kunde ställa följdfrågor till respondenterna och be dem att förtydliga sina svar. Nackdelen var att det är en metod som är tidskrävande och fordrar tidsplanering för att kunna hinna transkribera och bearbeta insamlad data. I efterhand har vi insett att vi kunnat genomföra färre intervjuer och stödja dem med några observationen för att få djupare förståelse i de svar vi har fått av pedagogerna. Vi anser att vi trots det har fått övertygande och betydelsefulla svar som har skapat förutsättningar för att uppnå syftet i vår studie.

8. Fortsatt forskning

Fortsatt forskning kan inkludera en bredare studie där man undersöker och iakttar flera olika förskolor. Vår studie baserades endast på resultatet av två olika förskolor; om man istället hade kunnat inkludera ett 50-tal olika förskolor i olika delar av landet hade man kunnat komma fram till en annan resultat. Det hade varit intressant att se om den bredare studien hade kommit fram till samma resultat som vår studie, men också att se om en bredare studie hade kommit fram till liknande resultat som de resultat som gjorts inom tidigare forskning.

Fortsatt forskning hade även kunnat inkludera att undersöka pedagogisk dokumentation utifrån barnens perspektiv. Majoriteten av all forskning inom pedagogisk dokumentation är gjord utifrån pedagogernas perspektiv, vilket innebär att forskningen blir vinklad till pedagogernas iakttagelser och observationer. Det hade varit intressant att se hur barnen uppfattar pedagogisk dokumentation, samt hur de värderar den. En studie inom pedagogisk dokumentation med fokus på barnens perspektiv istället för pedagogernas hade antagligen sett ganska annorlunda ut i jämförelse med studierna som fokuserat på pedagogers perspektiv. Det hade varit intressant att jämföra pedagogernas och barnens perspektiv, inte bara för att se skillnader, utan även se om, och i så fall inom, vilka områden som man kan hitta liknelser mellan de två olika perspektiven. Genom att jämföra de två studierna med varandra hade studien inom pedagogisk dokumentation inte bara blivit bredare, men kanske också tillfört ny information som forskningen inom pedagogisk dokumentation med fokus på pedagoger tidigare inte har upptäckt.

9. Referenser

Arfwedson, Gerd B. & Arfwedson, Gerhard (2002). *Didaktik för lärare: en bok om lärares yrke i teori och praktik. 2.*, omarb. uppl. Stockholm: HLS förl.

Arfwedson Gerd B. G. Arfwedson, Anna Barsotti (2006). *Att göra lärande synligt: barns lärande - individuellt och i grupp.* (2006). Stockholm: HLS förlag

Barnomsorg och skolkommittén (1997). *Att erövra omvärlden: förslag till läroplan för förskolan: slutbetänkande.* Stockholm: Fritze

Tillgänglig på Internet: <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/25224>

Bjervås, Lise-Lotte (2011). Samtal om barn och pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan: en diskursanalys. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2011

Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/25731>

Buldu, Mehmet (2009). *Constructivism in early childhood teacher education: teacher educator beliefs and practices.* Köln: Lambert Academic Publishing

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder. 2.*, [rev.] uppl. Malmö: Liber

Dahlberg, Gunilla, Moss, Peter & Pence, Alan (2002). *Från kvalitet till meningsskapande: postmoderna perspektiv - exemplet förskolan.* Stockholm: HLS förlag.

Eliasson, Annika (2010). *Kvantitativ metod från början. 2.*, uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur

Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod. 1.* uppl. Malmö: Gleerup

Lenz Taguchi, Hillevi (1997). *Varför pedagogisk dokumentation: om barnsyn, kunskapssyn och ett förändrat förhållningssätt till förskolans arbete.* Stockholm: HLS

Lenz Taguchi, Hillevi (2012). *Pedagogisk dokumentation som aktiv agent: introduktion till intra-aktiv pedagogik. 1.* uppl. Malmö: Gleerups utbildning

Lenz Taguchi, Hillevi (2000). *Emancipation och motstånd: dokumentation och kooperativa läroprocesser i förskolan.* Diss. Stockholm: Univ., 2001

Tillgänglig på Internet: <http://www.suforlag.se/1100/1100.asp?id=475>

Lindgren, A-L & Sparrman. (2003). *Om att bli dokumenterad. Etiska aspekter på*

Förskolans arbete med dokumentation. Pedagogisk forskning i Sverige. Årg. 8 Nr.1-2. S 59-70. ISSN: 1401-6788. Linköping University Post Print.

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket

Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se>

McKenna, D. (2003). *Documenting Development and Pedagogy in the Swedish Preschool. The portfolio as a Vehicle for Reflection, Learning and Democracy*. The Interdisciplinary Journal of Study Abroad. Swedish Practicum in Childhood, Family and Social Policy; Gothenburg, Sweden. Cornell University.

Palla, L. (2011). *Med blicken på barnet: om olikheter inom förskolan som diskursiv praktik*. Diss. Malmö : Lunds universitet, 2011. Malmö.

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Stukát, Staffan (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Svenning, Bente (2011). *Vad berättas om mig: barns rättigheter och möjligheter till inflytande i förskolans dokumentation*. Lund: Studentlitteratur

Utbildningsdepartementet (2010). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Fritzes.

Wehner-Godée, Christina (2010). *Att fånga lärandet: pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*. 2. uppl. Stockholm: Liber

Åberg, Ann & Lenz Taguchi, Hillevi (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Elektroniska källor

www.skolverket.se

www.vr.se